
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330

Н. В. Філіпова, к. е. н.

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ**

Анотація. Стаття присвячена дослідженню основних перешкод розвитку державно-приватного партнерства (ДПП) в Україні. Зазначено, що проблема фінансового забезпечення є однією з найбільш складних. Також виокремлено основні перешкоди під час реалізації проектів ДПП та рекомендації щодо їх усунення. Визначено такі напрями активізації ДПП: реалізація інвестиційних проектів, спрямованих на усунення інфраструктурних обмежень економічного зростання; реалізація інвестиційних проектів, спрямованих на розвиток інновацій, розвиток малого та середнього підприємництва; участь у реалізації проектів, спрямованих на підвищення ефективності використання природних ресурсів; підтримка експорту промислової продукції і послуг; залучення банківського сектору в якості партнера.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, перспективи розвитку, фінансове забезпечення.

Н. В. Филиппова, к. э. н.

**ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАИНЕ**

Аннотация. Статья посвящена исследованию основных препятствий развития государственно-частного партнерства в Украине. Отмечено, что проблема финансового обеспечения является одной из самых сложных. Также выделены основные препятствия при реализации проектов ГЧП и рекомендации по их устранению. Определены следующие направления активизации ГЧП: реализация инвестиционных проектов, направленных на устранение инфраструктурных ограничений экономического роста; реализация инвестиционных проектов, направленных на развитие инноваций, развитие малого и среднего предпринимательства; участие в реализации проектов, направленных на повышение эффективности использования природных ресурсов; поддержка экспорта промышленной продукции и услуг; привлечение банковского сектора в качестве партнера.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, перспективы развития, финансовое обеспечение.

N. V. Filipova, Candidate of Economic Sciences

**PROBLEMS AND PROSPECTS
OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP DEVELOPMENT IN UKRAINE**

Abstract. The article is devoted to the major barriers to public-private partnership development in Ukraine. It is noted that the issue of financial security is one of the most difficult. Also main obstacles in the implementation of PPP projects and recommendations for their elimination are emphasized. The following areas of PPP activation are identified: implementation of investment projects aimed to remove infrastructure constraints of economic growth; realization of investment projects aimed to develop innovation, small and medium business; involved in projects aimed to improve the use of natural resources; ; export promotion of industrial products and services; involvement of banking sector as a partner.

Keywords: public-private partnership, prospects, financial support.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Актуальність теми дослідження. Взаємодія держави і приватного бізнесу, створення стійких партнерських відносин між ними як на державному, так і регіональному рівнях ускладнюється недостатнім опрацюванням інституційно-економічних основ цієї взаємодії, питань перерозподілу прав власності, що виникають у процесі реалізації інвестиційних проектів в рамках відносин ДПП, поспішністю прийняття адміністративних рішень по створенню ДПП без ґрунтовної розробки його моделі і механізму. Нечітке уявлення про фінансові джерела, потенційні ризики та очікувану ефективність від реалізації проектів у ряді випадків призводять до неефективного використання державних ресурсів і втрати бізнесом зацікавленості в участі у ДПП.

Постановка проблеми. Незважаючи на низку прийнятих в Україні впродовж останніх років законодавчих актів і нормативно-розпорядчих документів та створення наявного інституціонального забезпечення, покликаних стимулювати розвиток ДПП, очевидної активізації процесів ДПП не спостерігається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика реалізації проектів державно-приватного партнерства представлена розробками зарубіжних і вітчизняних науковців: В. Варнавського, Ю. Вдовенка, С. Захаріна, А. Ізагіре, Д. Кайрукі, А. Клименко, Є. Коровіна, В. Корольова, В. Кутарі, О. Кушніренко, В. Михеєва, В. Мочальникова, О. Навроцької, В. Пантелесенко, В. Ребок та ін. В той же час нечітке уявлення про фінансові джерела, потенційні ризики та очікувану ефективність від реалізації проектів у ряді випадків потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз проблем, що стоять на шляху розвитку державно-приватного партнерства та розробка пропозицій щодо активізації та розвитку даного напрямку.

Виклад основного матеріалу. Розвиток державно-приватного партнерства є поширеною практикою в сучасних умовах. Разом з тим, механізми його організації та функціонування є надзвичайно різноманітними, що ставить перед економічною наукою завдання глибокого і всебічного теоретико-методологічного осмислення та побудови ефективних відносин держави та бізнесу. В табл. 1 наведено систематизовані перешкоди на шляху реалізації ДПП та рекомендації щодо їх усунення.

Таблиця 1

Основні перешкоди під час реалізації проектів ДПП та рекомендації щодо їх усунення

Нормативно-правова база	Інституціональні фактори	Фінансово-економічні критерії
перешкоди		
<ul style="list-style-type: none"> - неузгодженість між нормативно-правовими актами, які регулюють ДПП в Україні; - складність схеми державних закупівель; - несприятливі податкові умови; - непередбаченість в законодавстві гарантій з боку держави в напрямках будівництва та експлуатації доріг. 	<ul style="list-style-type: none"> - політична нестабільність в Україні (недовіра приватного сектора до держави в випадку довгострокового укладання договорів); - недостатність практики бюджетного планування в системі співфінансування тривалих інфраструктурних проектів; - неузгодженість дій органів влади; - недостатність управлінських навичок щодо формування та управління проектами ДПП. 	<ul style="list-style-type: none"> - нестача ресурсів для участі у спільних проектах; - низький рівень платоспроможності громадян; - збитковість деяких інфраструктур (наприклад, ЖКГ) приводить до непривабливості приватного сектора; - відсутність потенціалу для малого та середнього бізнесу щодо участі у проектах ДПП.
рекомендації		
<ul style="list-style-type: none"> - розробити систему гарантій з боку держави; - узгодити нормативно-правові акти; - спростити схеми держзакупівель для пріоритетних інфраструктурних проектів; - визначити механізм компенсації для приватних партнерств. 	<ul style="list-style-type: none"> - узгодити діяльність органів виконавчої влади, які координують залучення інвестицій; - удосконалити практику бюджетного планування; - розробити ефективні методики впровадження ДПП. 	<ul style="list-style-type: none"> - розробити систему пільг для приватного сектора, який бере участь у здійсненні проектів; - виділити кошти в бюджеті для надання гарантій приватним партнерам; - підвищити платоспроможність населення (покращити економічну ситуацію країни).

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Однією з найбільш складних проблем при цьому є питання фінансового забезпечення ДПП, яке визначає рівень його інвестиційного потенціалу та економічну ефективність. У зв'язку з тим, що будь-яке вкладення капіталу передбачає його раціональне, економічно вигідне (прибуткове) інвестиційне розміщення, одним з найважливіших організаційно-управлінських питань ДПП є пошук компромісних рішень, що забезпечують, з одного боку, достатню для бізнесу прибутковість вкладеного капіталу при розумному розподілі ризиків, а, з іншого боку, максимально швидке і якісне вирішення актуальних соціальних проблем і ефективне управління об'єктами державної власності. Існує нагальна необхідність теоретичного осмислення проблем, що виникають у процесі функціонування механізму державно-приватного партнерства, майнових відносин, специфічних проблем управління об'єктами власності в рамках ДПП та їх відчуження, здійснюваного в тісному зв'язку з дослідженням фінансового механізму, джерел фінансування, форм і процесу фінансового забезпечення ДПП, розподілу майнових боргових зобов'язань і відповідних їм прав та відповідальності, виникаючих ризиків, критеріїв оцінки реальних фінансових і соціальних результатів ДПП [3]. Слабка розробленість цих питань породжує відповідні негативні наслідки і перешкоджає активному впровадженню у ринкові відносини механізмів ДПП.

На нашу думку основними напрямками активізації ДПП мають стати:

- реалізація інвестиційних проектів, спрямованих на усунення інфраструктурних обмежень економічного зростання, включаючи розвиток енергетичної та транспортної інфраструктури, інфраструктури житлово-комунального господарства;
- реалізація інвестиційних проектів, спрямованих на розвиток інновацій;
- участь у реалізації проектів, спрямованих на підвищення ефективності використання природних ресурсів, охорону навколишнього середовища та поліпшення екологічної обстановки;
- участь у реалізації проектів, спрямованих на розвиток малого та середнього підприємництва, за допомогою кредитування кредитних організацій і юридичних осіб, які здійснюють підтримку малого і середнього підприємництва;
- підтримка експорту промислової продукції і послуг, у тому числі з метою диверсифікації національного експорту.

Дослідження досвіду розвинених країн дозволяє зазначити, що банківські структури мають бути ключовими учасниками інвестиційних проектів ДПП [1; 2], при реалізації яких банкам варто дотримуватись наступних основних принципів:

- публічність (діяльність банку здійснюється на основі публічності і відкритості інвестиційної та фінансової діяльності з використанням кращої практики корпоративного управління);
- прибутковість (банк бере участь в реалізації інвестиційних проектів за умови, що такі проекти не є збитковими);
- державно-приватне партнерство (банк віддає перевагу проектам, реалізація яких заснована на механізмах державно-приватного партнерства).

Банк прийматиме участь в реалізації ДПП шляхом інвестування фінансових ресурсів на умовах платності, строковості, поверненості.

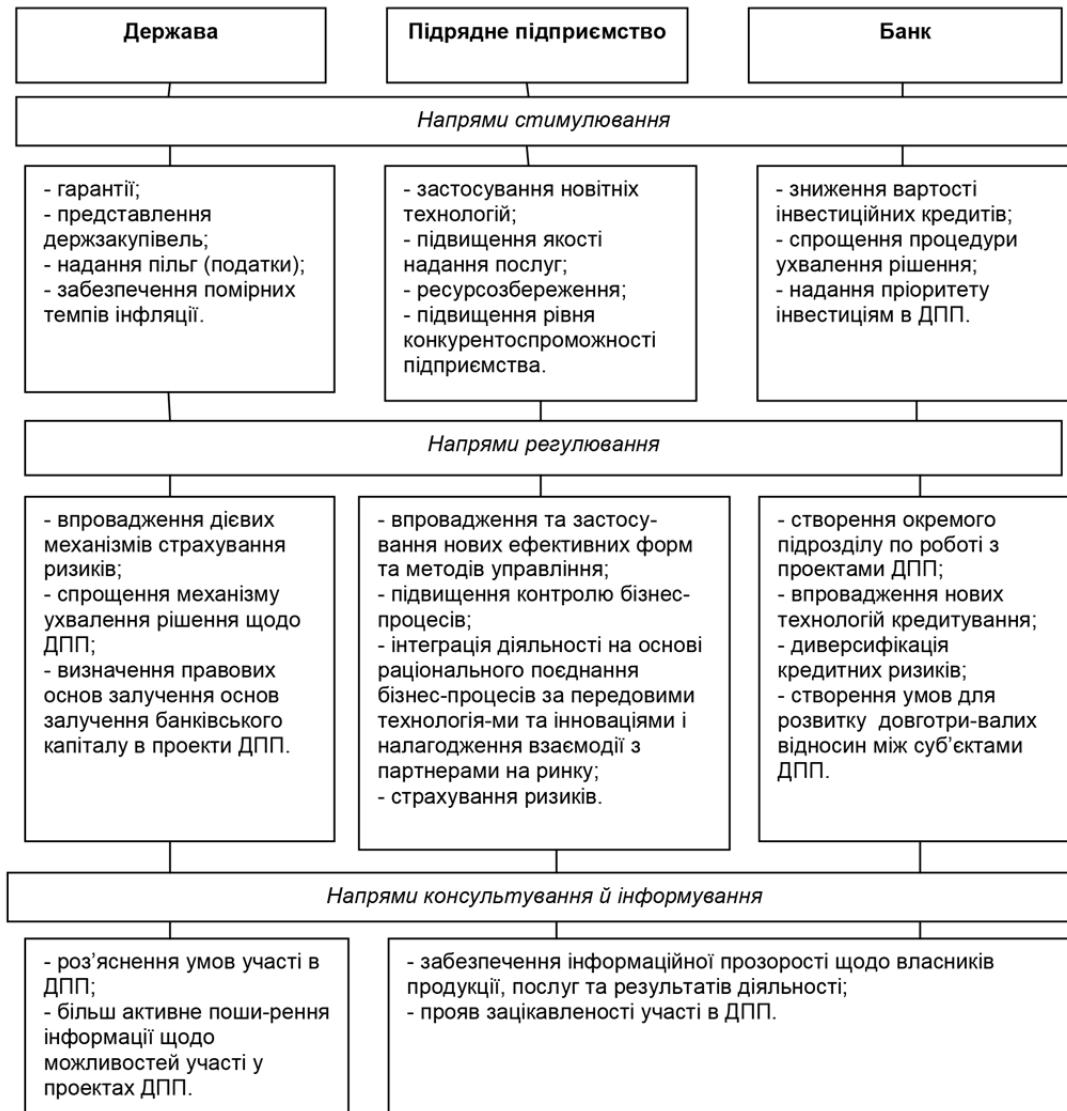
Напрями активізації взаємовідносин державного та приватного партнера представлено на рис. 1.

Для успішного використання механізмів державно-приватного партнерства в розвитку національної економіки України особливу увагу слід приділити наступним питанням [4; 5]:

- об'єднання державної та приватної власності в рамках значущих інвестиційних проектів на засадах прибутковості та зворотності;
- сприяння, просування і поширення знань про ДПП;
- розробка програм розвитку ДПП в окремих секторах економіки;
- проведення заходів для підвищення довіри між партнерами і розвиток культури кооперування між державними та приватними партнерами (банками);
- розробка форм і методів взаємодії органів державної влади та банківських установ;

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- удосконалення податкової та митної політики, включаючи податкові та митні пільги для банків-партнерів;
- державна підтримка малого і середнього бізнесу в інноваційній сфері;
- формування в країні елементів інституційного середовища ДПП: фінансово-економічних інститутів, що забезпечують інвестування та гарантування приватних інвестицій, незалежних організацій, що здійснюють експертизу проектів і консалтинг, керуючих компаній, асоціацій, об'єднань, фондів і т. п.

Рис. 1. Напрямки активізації ДПП України

- підготовка фахівців в галузі ДПП і кадрів інвестиційних менеджерів;
- визначення фінансових взаємовідносин органів державної влади, державних і приватних банківських установ.

Взаємодія держави і банку при реалізації великих інвестиційних проектів потребує виконання низки необхідних умов. До них варто віднести:

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- наявність чітко сформульованих державою стратегічних пріоритетів та позначення можливих шляхів їх досягнення;
- встановлення правил взаємодії держави і банку при реалізації спільних проектів;
- розробка конкретних пропозицій щодо залучення інвестицій, диверсифікації ризиків і розподіл результатів по кожному реалізованому проекту.

Висновки. Сукупність зазначених заходів сприятиме активізації та розвитку ДПП в Україні, а отже - прискоренню модернізації економіки на національному рівні. Використання запропонованих заходів дозволить банкам активізувати інвестиційну діяльність і одержати додаткові переваги. Ефект для держави як другого партнера буде складатися в економічному зростанні, поліпшенні макроекономічних показників, регіональної та національної конкурентоспроможності.

Література

1. Bezancon X. Le guide operationnel des PPP : Conditions du recours au partenariat public-privé, passation du contrat, Risques et matrices des risques, Questions fiscales et comptables / X. Bezancon, F. Bergere, M. Fornacciari – Paris: Le Moniteur, 2010 – 430 p.
2. Офіційний сайт European PPP Expertise Centre - Режим доступу: <http://www.eib.org/eppec/>
3. Les principales formes contractuelles de PPP [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vinci-concessions.com/fr/communiqu%C3%A9_presse/vinci-finalise-le-financement-du-partenariat-public-priv%C3%A9-du-reseau-routier-de-lille-de-wight-au-royaume-uni/
4. Ukraine - Private Infrastructure Projects-The World Bank and PPIAF [електронний ресурс]. – режим доступу: http://ppi.worldbank.org/explore/ppi_explore_Country.aspx?country_ID=97
5. United Nations industrial development organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unido.org/>

References

1. Bezancon, X., Bergere, F., & Fornacciari, M. (2010). *Le guide operationnel des PPP : Conditions du recours au partenariat public-privé, passation du contrat, Risques et matrices des risques, Questions fiscales et comptables*. Paris: Le Moniteur
2. Official website of European PPP Expertise Centre (n.d.). *www.eib.org* Retrieved from: <http://www.eib.org/eppec/>
3. Les principales formes contractuelles de PPP (n.d.). *http://www.vinci-concessions.com* Retrieved from: http://www.vinci-concessions.com/fr/communiqu%C3%A9_presse/vinci-finalise-le-financement-du-partenariat-public-priv%C3%A9-du-reseau-routier-de-lille-de-wight-au-royaume-uni/
4. Ukraine - Private Infrastructure Projects-The World Bank and PPIAF (n.d.). *http://ppi.worldbank.org* Retrieved from: http://ppi.worldbank.org/explore/ppi_explore_Country.aspx?country_ID=97
5. United Nations industrial development organization (n.d.). *www.unido.org* Retrieved from: <http://www.unido.org/>

Надійшла 30.04.2015